

*Черська Д.М.,
здобувач вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
Науковий керівник: Красняк О.П.,
к.е.н., доц., доцент кафедри економіки та міжнародних відносин,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
dariacerska@gmail.com*

РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

Природні ресурси охоплюють матеріали та енергію, яка надається нам природою для використання у виробництві та в повсякденному житті. Вони включають: біологічні ресурси, землю, мінеральні ресурси, воду, кліматичні фактори, сонячну та вітрову енергію і багато інших. Важливо враховувати, що природні запаси обмежені та нерівномірно розподілені, що створює проблему дефіциту сировини. Розв'язанням цієї проблеми є розумне, ефективне та екологічно стійке використання природних запасів. Різні підходи до оцінки вартості - затратний підхід, який базується на витратах, на видобутку та освоєнні ресурсів, результативний підхід - оцінює прибутковність, затратно-ресурсний підхід - комбінує витрати та прибуток, й рентний підхід - враховує обмеженість природних ресурсів. Урахування всіх цих аспектів допомагає зрозуміти важливість сталих методів використання та раціонального підходу до управління ними.

Слід розглянути проблеми глобального рівня до яких відносять: популяцію планети, ґрунт, земельну вартість, ліси, та прісні водойми. Щорічний приріст населення планети збільшується, за даними оцінками, на 1,2-1,4% і, за прогнозами експертів ООН, у 2030 році він становитиме приблизно 8,6 мільярдів осіб, а до 2050 року майже 10 мільярдів. Людина споживає в середньому близько 800 г їжі і 2000 мл води тільки для питного водопостачання.

Сьогодні населення нашої планети в середньому за добу споживає понад 4 млн тонн продовольства, при цьому темпи виробництва сільськогосподарської продукції значно відстають від темпів зростання населення. Ситуація погіршується різноманітними стихійними лихами, неврожаями, а також нерівномірним розміщенням. Усе це ставить серйозні виклики існуванню та розвитку людства.

Земля представляє собою особливу сировину, оскільки являється продуктом природи, на який спочатку не витрачено праці. Проте вартість залежить від родючості, яку вона приносить своєму власникові, ціна якої заздалегідь визначається рентаю. У ринковій економіці вартість землі постійно зростає, особливо на меліорованих і зрошувальних ділянках. Наприклад, за оцінками економістів, ціна землі на меліорованих ділянках в Дніпропетровській області складає 3260 доларів США за 1 гектар, а на зрошувальних ділянках — 9748 доларів США. В Одеській області вартість землі становить 2664 долари США за 1 гектар (7899 доларів США на зрошувальних ділянках). В даний час земельні ресурси світу стикаються з найсерйознішою проблемою в історії через надмірну культивування. Ерозія ґрунту орних земель у всьому світі становить приблизно 24 мільярди тонн на рік. Прямим наслідком надмірної ерозії ґрунту є те, що шар стає тонким, продуктивність землі знижується, а опустелювання землі постійно поширюється. Згідно з оцінками Організації Об'єднаних Націй (ООН), щороку близько 21 мільйона гектарів сільськогосподарських угідь стають неродючими, що призводить до втрати вартості сільськогосподарської та тваринницької продукції на 26 мільярдів доларів США щороку.

Ліси та луки, які займають 84% поверхні Землі, є не лише найважливішими центрами обміну матеріалами та енергією в природі, але й забезпечують продукти першої необхідності, такі як деревина, м'ясо та молоко. На лісових ділянках збирають такі основні харчові ресурси горіхи - 7,2; ягоди - 1,4; лікарські рослини - 0,7; гриби - 0,5; сік березовий - 0,4. Загалом щорічно заготовлюється близько 10,2 млн. кг дикорослих рослин. Лісові ресурси включають в себе не лише самі дерева, але й корисні властивості лісів, які використовуються для вирішення різних суспільних потреб. Ці властивості лісів включають здатність пом'якшувати негативні впливи природних явищ, захищати ґрунти від ерозії, протидіяти забрудненню довкілля та його очищенню, регулюванню стоку води, сприянню здоров'ю населення і формуванню естетичного сприйняття лісів та навколишнього середовища.

Навіть якщо уявити, що обсяг незаконного і ніде не фіксованого збору дикорослих рослин однаковий, то навіть у цьому випадку використовується менше 1% їх оперативних запасів. Тим не менш, ліси та пасовища в країнах по всьому світу зазнають різного ступеня знищення.

За останній десятирічний період з 2010 по 2023 рік світ втратив щонайменше 78 мільйонів гектарів лісу, особливо тропічні ліси, які є важливим джерелом багатства, знищуються з надзвичайною швидкістю. З початку 2015-х років було знищено 30% тропічних лісів, а ще одна п'ята частина лісових масивів зникла через масову вирубку.

Хоча 70% поверхні Землі покрито водою, менше 1% цього обсягу становить доступні прісні водні ресурси для використання людством. Проте, раціональне управління та використання обмежених ресурсів прісної води може сприяти задоволенню потреб людства. Розподіл ресурсів прісної води по Землі нерівномірний, що спричиняє серйозний дефіцит води в деяких країнах.

Протягом останніх трьох століть попит на прісну воду зростає з кожним днем. Кількість води, яку ми беремо з ресурсів, зростає в 35 разів. Лише за другу половину двадцятого сторіччя відбулося зростання у 4-8 разів.

Зараз у світі щороку використовується 4130 мільярдів кубометрів прісної води. Постійне зростання населення світу означає, що вода для кожної людини постійно зменшується. Серед споживачів лівову частку займає сільськогосподарський сектор, який у 2020 році становив 64%. Ефективне використання води та підвищення ефективності зрошення є найважливішим методом зменшення споживання. Крім нестачі ресурсів, існують також

проблеми забруднення води. Щороку в усьому світі близько 40 мільярдів кубічних метрів стічних вод скидається в річки, озера та моря, забруднюючи понад 21,4% вод світу. Забруднення води залишає цьому світу все менше безпечної та питної води.

В останні два десятиліття двадцятого століття споживання енергії демонструвало постійну тенденцію до зростання. Економічне зростання, потреба в енергії та зростання споживання змусили людей усвідомити зростаючу загрозу дефіциту мінеральних ресурсів. Хоча в даний час підтвержені запаси збільшуються, а не зменшуються, нерозвідані і придатні для експлуатації ресурси все-таки мають обмеження. Нафта і природний газ будуть вичерпані до кінця двадцять першого століття, а вугілля — через сто-дві сотні років після цього. Управління водними ресурсами вимагає вдосконалення. Збільшення ефективності зрошення, використання води в сільському господарстві та вирішення проблем забруднення водних джерел становлять критичний компонент сталого використання прісної води. Наукові дослідження та інновації грають ключову роль у знаходженні нових методів використання природних ресурсів та розв'язанні екологічних проблем.

Крім того, слід зазначити, що однією з ключових проблем глобального рівня є також зменшення біорізноманіття, що виникає внаслідок знищення природних місць і змін клімату. Втрати різноманіття призводять до втрати генетичного потенціалу для розвитку нових сортів рослин і тварин, що може підірвати стійкість екосистем та сільськогосподарську продукцію.

Розвиток технологій відновлювальної енергії, такої як сонячна та вітрова енергія, важливий для зменшення залежності від вичерпуваних природних ресурсів. Впровадження ефективних та сталих методів використання енергії допоможе знизити тиск на природні компоненти та сприятиме ношенню викидів парникових газів.

Управління водними ресурсами також вимагає вдосконалення. Збільшення ефективності зрошення, використання води в сільському господарстві та вирішення проблем забруднення водних джерел становлять критичний компонент сталого використання прісної води. Наукові дослідження та інновації грають ключову роль у знаходженні нових методів використання природних ресурсів та розв'язанні екологічних проблем.

Використання природних ресурсів є ключовим елементом для забезпечення сталого розвитку. Зрозуміння обмеженості та нерівномірного розподілу природних ресурсів вимагає ефективних стратегій управління. Проблеми глобального рівня, такі як збільшення населення, ерозія ґрунту, вирубка лісів та дефіцит прісної води, викликають необхідність розвинути раціональні методи використання. Зокрема, важливо розглядати сільське господарство, ефективне зрошення та контроль за забрудненням води. Збалансований підхід, який враховує екологічні та економічні аспекти, є важливим для забезпечення довгострокового збереження природних ресурсів та підтримки екосистем. Колективні зусилля націй і компаній у напрямку сталого розвитку можуть допомогти забезпечити нашому суспільству більш екологічно стійке та раціональне використання природних ресурсів.